



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

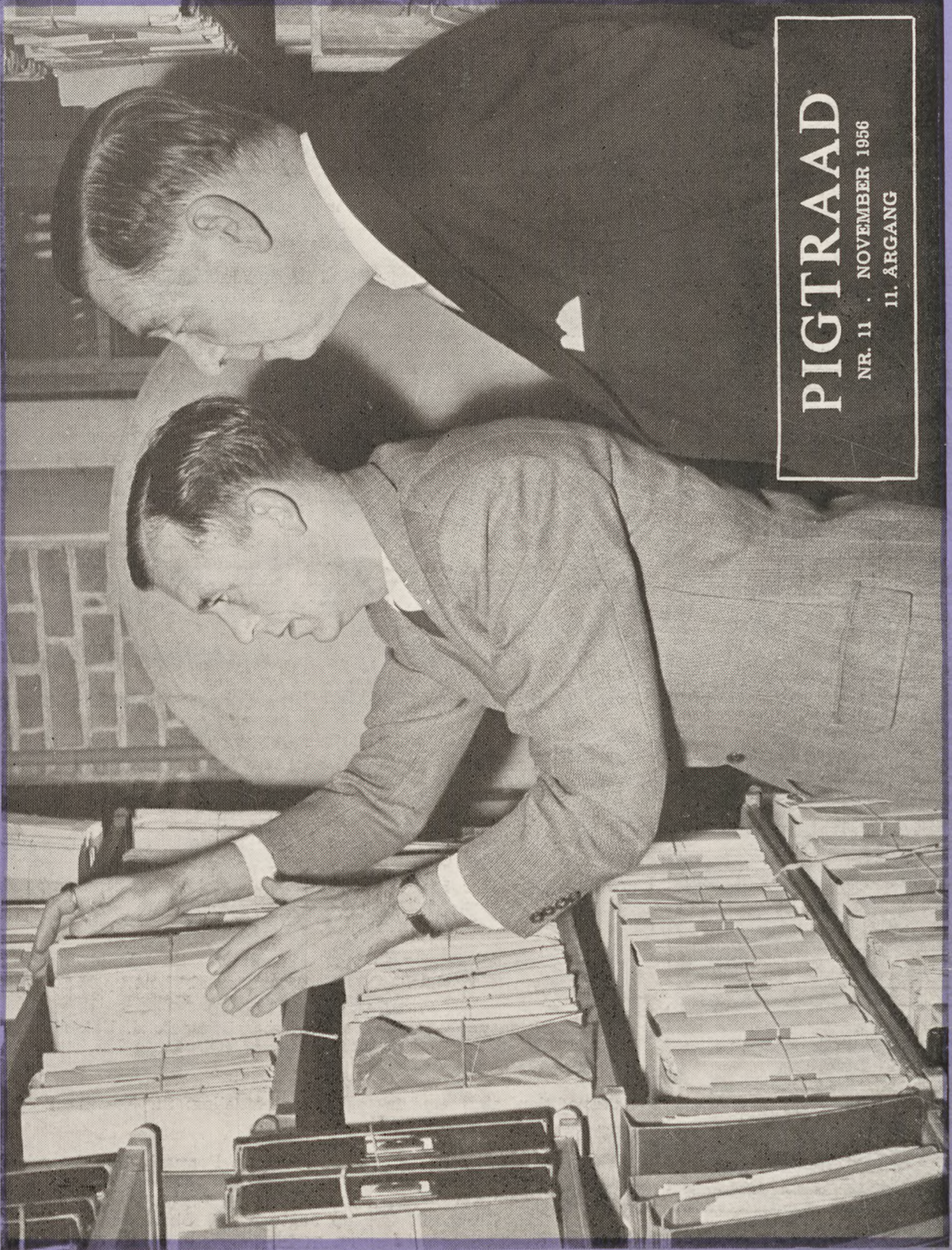
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

7a 51

PIGTRAAD
NR. 11 · NOVEMBER 1956
11. ÅRGANG



KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: St. Kannikestræde 10, Kbh. K. (kontortid 9—16).
Telf.: Om dagen Minerva 1336 om aftenen Ordrup 5075 — Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret der har været bosiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidste efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

BESTYRELSE

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, sagfører Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: Oberst Fl. B. Larsen, Østerbrogade 28, Kbh. Ø. C. 16.014.
Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh. Leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Ordrup 5075.

Sekretær: Overlærer Johs. Fosmark, Slagelsegade 9, 2., København Ø.

Den øvrige bestyrelse:

Pastor Aage E. Damtoft, Vesterbro 76, Aalborg.

Seminarieforstander, cand. mag. Paul Holt, Aarhus.

Landsretssagfører Otto Jespersen, Store Torv 16, Aarhus.

Arkitekt P. A. Johansen, Bernstorffslunds allé 80, Charlottenl.

Oberst K. Kjeldsen, Odense.

Tandteknikermester Leo Kæraa, Banegårdspladsen, Aarhus.

Bibliotekar O. Leth, Johnstrupsv. 8, Sorø.

Aut. vand- og gasmester Johs. Loft, de Mezasvej 18, Aarhus.

Førstelærer P. E. Mahler, Nr. Søby, Fyn.

Fabrikant Poul Møller, Skive.

Læge Børge Næsted, Sadolinsgade 9, Odense.

Boghandler Otto W. Olesen, Rådhusstræde 2, Randers.

Kontorchef O. Olesen, Grønnegade 18 A, Herning.

Landsretssagfører H. Rambusch, Kongensgade 49, Esbjerg.

Pastor Poul Riis, Rosenvængets Sideallé 5, Kbhvn. Ø.

Prokurist Otto Schmidt, Kolding.

Dommer K. Thestrup, M F., Herning.

BLADET PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpfond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 15 kr. pr. år (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling: St. Kannikestræde 10, Kbh. K. (kontortid 9—16) Minerva 1336.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Overlærer Johs. Fosmark, Slagelsegade 9, 2. København Ø. Telefon: Øbro 8537 (træffes bedst 17,30—18,30).

FORRETNINGSFØRER FOR BLADET

Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Telefon: Ordrup 5075.

TRYKKERI

Hak Jørgensens Bogtrykkeri, Ejby pr. Glostrup. Telefon: Ejbylille *481.

Forsiden: Modstandsbevægelsens historiker, dr. phil. Jørgen Hæstrup, overrækker til rigsarkivet 53 arkiver og 133 beretninger (Se iøvrigt bagsiden af bladet).

AGERSTED & SKOU
Ringsted Telefon 12

N. RAHBK & SØNNER
Ringsted

**RINGSTED
ISENKRAMHANDEL**
Marius Petersen
Tinggade 5 Telefon 54

RINGSTED MØBELMAGASIN
J. A. Nielsen
Telefon 293

A/S AHRENT FLENSBORG
Ringsted . Telf. 10

**A/S MIDTSJÆLLANDS
TØRRECENTRAL**
Ringsted

L. CHR. JACOBSEN
Telefon 345 Ringsted

SEBBER
Telefon 14
Ringsted

TH. & F. RASMUSSEN
Telefon Ringsted 257

A/S SVEND KLINT
Guldsmed
Telefon 183 Ringsted

JOHS. CLAUSEN
Urmager & optiker
Ringsted

PANTHER-KAM
til Deres hår

BRDR. SOELBERG
Vordingborg

Erstatningerne til KZ-fanger under debat

Frihedsfondens første hovedbestyrelsesmøde udenfor København

Frihedsfonden har fredag den 26. oktober holdt hovedbestyrelsesmøde på 4. maj kollegiet i Horsens — det første af den slags møder, der er holdt uden for København.

Forhandlingerne drejede sig bl. a. om spørgsmålet om Tysklands-erstatningerne. Man har her forsøgt at få Frihedsfonden inddraget

i forhandlingerne med Tyskland om erstatning til tidligere kz-fanger og andre, skriver Politiken. — Hovedbestyrelsen besluttede imidlertid på mødet, at man ikke ønskede at modtage tyske »nåde-gaver«. Erstatningerne må blive et spørgsmål mellem den tyske regering, og ikke få form af en direkte tysk forsorg for danske statsborgere.

Man drøftede også en afgrænsning af Frihedsfondens arbejde samt en henvendelse til regeringen angående en revision af de nugældende anmeldelsesfrister med hensyn til erstatningsydelse til kz-fanger, der er blevet invalider. Endvidere vil man arbejde for en ophævelse af den offentlige kontrol med, at enker efter kz-fanger, der får understøttelse, ikke må have ekstraintægter ud over normen. Dels finder man kontrollen for kostbar, dels mener man, det er af betydning, at disse enker kan være med i erhvervsprocessen.

Formanden, grosserer P. M. Daell ledede hovedbestyrelsesmødet og ligeledes det efterfølgende kollegierådsmøde, hvori deltog repræsentanter for landets seks 4. maj kollegier.

Det blev på mødet oplyst, at af de godt 1000 børn, hvis uddannelse Frihedsfonden har påtaget sig, er de 600 færdiguddannede.

Man drøftede endvidere erfaringer af ren praktisk art angående den daglige drift af kollegierne.

Mødets beslutninger må i nogen grad siges at være Frihedsfondens svar på 2 spørgsmål, som andre har arbejdet med gennem nogen tid.

Mødets behandling af det såkaldte erstatningskrav til Tyskland må

siges at være ret diletantisk. Behandlingen er sket, uden at mødedeltagerne har sat sig ind i den klaring, der fra fangernes side er sket i synspunkterne. Det hedder meget vel i Norge »Erstatningsrådet« som betegnelse for den institution, der skal arbejde videre med sagen i Norge. Det danske arbejde har i udstrakt grad dette arbejde som mønster.

Forsåvidt skulle Frihedsfondets beslutning være helt i sin orden, men man glemmer den reelle kendsgerning, at ordet på norsk har et videre perspektiv end på dansk, idet det her betyder, at den, der betaler erstatning, gør indrømmelse af begået uret, altså det, vi på dansk kalder at betale en bod.

Det er nordmændenes fortjeneste, at de har bragt klaring i sagen. Stillet overfor spørgsmålet om en tidligere kz-fange mod at modtage et eller andet beløb fra Tyskland, derefter ville erklære mis-handlingerne for glemte, erindringen om ærekrænkende forhold under interneringen for udslettet af hans erindring, ville vist enhver svare nej og glemme at føje ordet tak til.

Men når sagen løftes op i det plan, at Tyskland skal tvinges til overfor hele verden officielt at vedgå sin skyld ved at betale en bod, vil næsten alle gå ind for, at der gøres mere ved denne sag.

For nu at understrege alvoren af skyld må der følge noget med. Da Tyskland ikke kan erstatte tabte arbejdsår, pinsler, tortur, sult og terror, må Tyskland betale i penge og derved bevise, at boden er en erkendelse af skyld.

Dermed har sagen betydning, ikke blot for de mennesker, der skal have bodspenge, men også for hele modstandsbevægelsen, idet man ved at føre en sådan sag igennem kan dokumentere overfor hele verden, at en okkupator ikke ustraffet kan begå en slig handling.

INDHOLD:

Erstatningerne til debat . . 223

★

Frihedsfondens udtalelser 225

★

Landsrådsmøde i Oslo 227

★

Dansk lilleput-stat på svensk grund 229

★

Skadeserstatninger i stedet for bod 239

★

To kvindelige stikkere løsladt 239

Dachau-Klubben arrangerer julestue mandag den 10. december 1956 kl. 19.45 i Admiral Gjeddes Gaard, St. Kannikestræde. — Alle Dachau-kammeraterne med damer er velkomne.

Bestyrelsen.

BECKETT & MEYER
Holbergsgade 13
København K.

HANS R. LANGE
Frederikssund

**FREDERIKSSUND
BETONVAREFABRIK A/S**

**SPARE- OG LAANE-
KASSEN for FREDERIKSSUND
& OMEGN**

Andelsmejeriet
»MAGLEHØJ«
Frederikssund

JØRGEN SCHULTZ
Aut. Ford forhandler
Frederikssund

**BANKEN FOR RINGE
OG OMEGN**
(Aktieselskab)

SVEND HENRIKSEN
urmager & guldsmed
Aakirkeby

A/S BECH HANSEN & CO.
Aut. Ford- & Fordson-traktor
forhandler
Telf. 312 . Hobro

**KR. EYBYE
HOBRO JERNHANDEL**

Skotøjsforretningen **FIX**
v/ W. Rabøl Jørgensen
Adelgade 11 . Hobro . Telf. 123

HOBRO KAFFERISTERI
Aktieselskab
Chokolade - Kolonial en gros

L. F. MØRCK & CO.

KNABROSTRÆDE 3
KØBENHAVN K

AXEL S. STANGENBERG $\frac{1}{2}$
KØBENHAVN K

PAKKEMASKINER

G. SALICATH & CO.

Tordenskjoldsgade 25

Telefon Byen 8712

ALFRED HANSEN

LINIE-AGENTURER

Tordenskjoldsgade 25

Telefon Minerva 1155

Th. Kromann

Holbergsgade 14

København K.

Telf. C. 1609-16.461

$\frac{1}{2}$ DANSK FRØ- OG SILO-SELSKAB

Nyropsgade 37

København V

Otto Christensen & Kaj Sørensen

Civilingeniør—entreprenør

C. F. Richsvej 71

Telefon Gothåb 7511

Henning Hansen & Erik Carlsen

Rådgivende ingeniører M. Ing. F. & F. R. I.

Palægade 3

København K.

Telf. Minerva 4745

Frederikssund Andels Svineslagteri

**A/S
DAMPVASKERIET »ØRESUND«**
Helsingør

A/S BOLETTE - LYNGBY

LÆDERHUSET BISON
Stengade 32 Helsingør

**HELSINGØR
BRÆNDELS- OG
TRÆLASTHANDEL
A/S**

Frihedsfonden og danske politiske og ikke militære fangers juridiske og moraliske krav på Tyskland

Samtlige danske fangeorganisationer blev indbudt til stiftende møde den 18. oktober i år, og der mødte repræsentanter fra alle organisationer, med undtagelse af een lille organisation, hvis generalforsamling endnu ikke har taget stilling til sagen.

Der blev dannet et fællesudvalg på 17 medlemmer, bl. a. de 8 formænd for de 8 repræsenterede organisationer, og det blev besluttet at udvalget kun kunne påtage sig een eneste opgave: »at bistå regeringen i dennes bestræbelser for at opnå det bedst mulige resultat gennem en henvendelse til den vesttyske regering i Bonn om erstatning til tidligere politiske fanger fra besættelsen.«

Forud var det enstemmigt vedtaget, at de tidligere politiske fanger burde have erstatning — men at denne måtte ydes på værdig måde. Man ønskede ikke at modtage nådegaver — man ønskede ikke at modtage »godtgørelse« for deltagelse i modstandskampen og man ønskede heller ikke at modtage erstatning, fordi man havde siddet i tysk fangenskab, men man forlangte derimod — som et rimeligt og retfærdigt krav — en »bod« for den grusomme og retsstridige behandling, fangerne havde været udsat for i tysk fangenskab. Det skulle — hverken nu eller i fremtiden — være straffrit at begå grusomheder mod menneskeheden.

Når dette fangeudvalg i det hele taget blev dannet, skyldes det sikkert 5 årsager:

1): at den danske, norske, hollandske, belgiske, franske, engelske, luxemborgske og græske regering samtidig havde sendt enslydende noter vedr. dette spørgsmål til den vesttyske regering i Bonn, hvilket beviser, at også disse regeringer mener, at spørgsmålet er uløst.

2): At der fandtes en tysk lov, der kun hjemlede ret for tyske ofre

for nazismen, men ikke for andre landes medkæmpere, hvilket synes uretfærdigt.

3): At der på et tidligere tidspunkt — blandt danske politiske fanger — herskede tvivl om disses syn på hele erstatningsspørgsmålet.

4): At norske fangekammerater havde rejst spørgsmålet og havde opnået enighed.

5): At medlemmer af den tyske regering havde forhandlet med andre landes regeringer og der tilkendegivet, at man også fra tysk side gerne ønskede en endelig løsning på spørgsmålet.

På rent demokratisk grundlag blev fangeudvalget dannet og 17 repræsentanter fra 8 organisationer, der tilsammen tæller mange tusinde tidligere politiske fanger, fjernede enhver tvivl om danske fangers syn på dette spørgsmål, idet alle vedtagelser — lige som i Norge — var enstemmige.

Udvalget holdt møde i København d. 5.—7. oktober, hvor 4 nordmænd repræsenterede samtlige norske fangeorganisationer, og det norske »erstatningsråd« holdt møde i Oslo, hvor 3 danskere repræsenterede de danske organisationer. I Oslo var mødt 40 repræsentanter fra hele Norge.

Ved disse møder opnåede danskerne og nordmændene fuldstændig enighed i alle spørgsmål.

Både nordmænd og danskere har drøftet spørgsmålene med organisationer fra en række lande. Hele sagen drejer sig således om tidligere politiske fanger fra hele Europa, der — så vidt vi ved indtil nu — er enige om, at sagen bør gennemføres.

Een repræsentant for det danske fangeudvalg har — efter aftale med det danske udenrigsministerium — haft en samtale med den danske ambassadør i Bonn, og har iøvrigt den aftale med ministeriet, at udvalget fremsender kopi af alle skrivelser og vedtagelser vedr. sa-

gen; udvalget har til gengæld modtaget kopi af de ministerielle skrivelser, som har interesse for udvalget.

For de danske fangers vedkommende er der således 2 parter i denne sag:

1) Den danske regering, der har rejst spørgsmålet og

2) Det danske Fangeudvalg, der på danske fangers vegne har tilsagt regeringen al mulig støtte.

Da »FRIHEDSFONDEN« således ikke er part i sagen, har udvalget ikke fundet anledning til at holde fonden underrettet med kopier af vore skrivelser m. v., men vi har af høflighed indbudt fondens kontorchef til at overvære et møde, hvor de norske fangerepræsentanter var tilstede. Desværre var kontorchefen forhindret i at give møde, da der ellers havde været rig lejlighed til at sætte sig ind i udvalgets arbejde.

Hvis Det danske Fangeudvalg havde haft anelse om, at Frihedsfonden på sit hovedbestyrelsesmøde i Horsens ville drøfte fangeudvalgets — og dermed danske fangers — stilling til erstatningsspørgsmålet og de forudsætninger, hvorunder fangerne kunne modtage en sådan erstatning, havde vi med glæde sendt Frihedsfonden det nødvendige materiale, således at fonden havde været i stand til en *saglig* stillingtagen til spørgsmålet.

Der står i Horsens Folkeblad af 27. oktober, at »MAN ikke ønsker at modtage tyske »nådegaver«.« På dette punkt er danske fanger aldeles enige med Frihedsfonden. Ingen af de fanger, udvalget repræsenterer, har drømt om at modtage nogen form for gaver. Vi ønsker tysk erkendelse af begået uret og deraf følgende pligt til »bod« eller »Wiedergutmachen«, som tyskerne kalder det. Vort krav kan formuleres i een kort sætning: RET OG RETFÆRDIGHED ifølge internationalt gældende retsbevidsthed over for nazismens ofre — men øvet på værdig måde.

Det er vist almindelig opfattelse, at Frihedsfondens opgave — stort set — er at hjælpe nazismens ofre. Hvis disse enstemmigt tilkendegi-

LOLLANDS BANK A/S
Nakskov

Dagbladet
NY DAG

AUG. FREUCHEN & CO.
T. G. Krøyer A/S
Nakskov

Aktieselskabet
BRØDRENE CHRISTENSEN's
KULFORRETNING
Nakskov

JOHN SØRENSEN
statsaut. installatør
Nakskov

HOLGER NICOLAISEN
Maribo

POUL OLSEN
Savværk - Træ - Finérhandel
Nørrevang . Maribo

SCHRØDER & NIELSEN's EFTF.
Tapet- & farvehandel
Vestergade 8. Maribo. Tlf. 28-828

HOFFS EFTF.
Salmer Jørgensen
Maribo . Telf. 77

A/S C. L. JARVIG
»Ved Aen«, Maribo
Nye og brugte møbler på konto
Telf. 209 . Giro 491 27

NORDFALSTERS BANK
Aktieselskab
Stubbekøbing

SPAREKASSEN
for
STUBBEKØBING OG OMEGN

O. NIELSEN & DEHN A/S
Stubbekøbing

KNUTH V. MARCUSSENS EFTF. 1/2

Nakskov

Lolland-Falsters Andels Foderstofforening
L. M. A. F. Nakskov

AKTIESELSKABET
Diskonto- og Laanebanken i Maribo
(MARIBO BANK)

Aktieselskabet
C. A. QVADE & CO.
Maribo

Aktieselskabet
P. Hatten & Co
Maribo

HOLM's
MASKINVÆRKSTED
Saxkøbing Telf. 4342

SLIVSGAARD
Saxkøbing Telf. 4053

LOLLAND-FALSTERS INDUSTRI- OG
LANDBRUGSBANK - Aktieselskab

I. B. BRUUN & SØN A/S
Nykøbing Falster

A/S
SAXKØBING SAVVÆRK

LOLLAND-FALSTERS
ANDELSSVINESLAGTERI
Nykøbing Falster

H. P. JENSEN's vognmands-
forretning v/ Ejnar Jensen
Strandparken 4 Nykøbing F.

1/2 NYKØBING F. BRYGHUS

A/S NORDISK SOLAR
COMPAGNI
Afdeling Nykøbing F.

FABRIKEN »GULDBORG«
Jernstøberi og modelfabrik
Nykøbing F.

STUBBEKØBING-NYKØBING
NYSTED-BANEN

JOHS. AAEN
Nykøbing Falster
Telf. 41

SCALA-BIO
Telf. 85 10 00 Nykøbing F.

TH. RASMUSSEN
Nykøbing Falster

VALD. JØRGENSEN
Træskærereri
Eskilstrup F. Telf. nr. 8

SPAREKASSEN
I NYKØBING F.

ver — efter lange forudgående drøftelser — at de, ligesom alle andre fanger i Europa, har et rimeligt krav, kan det så være en offentlig hjælpeorganisations sag at bidrage til at vanskeliggøre dette kravs gennemførelse?

For danske politiske og ikke-militære fangers fællesudvalg:

Ove Hoff. S. Julsgaard Larsen.
H. Kornbeck.

Til Hamborg som vidne.

Redaktør Sigvard Strandsted, Oslo, rejste i november til Hamborg, da han er indkaldt til den 7. november at afgive vidneforklaringer om SS-mændene Gustav Sorge og Wilhelm Schubert, der var blandt lederne af SS-vagtmandskabet i kz-lejren Sachsenhausen ved Berlin.

De to tyske SS-mænd har begge siddet 10 år i fangelejr i Sibirien. Da Strandsted fik anmodning om at møde som vidne, var hans første reaktion, at det ville han ikke, for han syntes, at de havde fået straf nok. Nu er spørgsmålet om straffeudmåling jo ikke vidnernes sag, og da man i Bonn tydeligt sætter pris på at få hele sagen fuldt belyst, sagde Strandsted derefter ja til at møde som vidne.

Strandsted er den nordmand, der har siddet længst i tysk kz-lejr, idet han blev taget af tysk gestapo allerede den 9. april 1940 i Berlin, hvor han var korrespondent til en række blade udenfor Tyskland.

Kaj Munks svar

I en af sine prædikener under besættelsen udtalte Kaj Munk:

— Jeg har altid ment, at en mand, som lyver, fortjener at have en klumpfod.

Udtalelsen førte til, at Kaj Munk blev kaldt til den tyske kommandant i Esbjerg, der spurgte:

— De véd måske ikke, at Tysklands propagandaminister, dr. Goebbels, har klumpfod?

— Jo, svarede Kaj Munk, men jeg vidste ikke, at han løj!

Landsrådsmøde i Oslo om erstatnings-spørgsmålet

Der var mødt deltagere fra hele landet

Erstatningsrådet i Norge samlede repræsentanterne fra hele landet til møde i Oslo i dagene den 13. og 14. oktober. Samtlige distrikter med undtagelse af Finmarken var repræsenteret.

Som nævnt i forrige nummer deltog også tre danske repræsentanter i mødet.

Det fremgik klart af repræsentanternes beretninger, at arbejdet med indsamling af materiale til rejsning af erstatningskravet er kommet godt i gang.

Norsk presse har vist en positiv indstilling til arbejdet med erstatningsspørgsmålet og har understøttet arbejdet på udmærket måde.

Efter at de politiske eks-fanger og deres efterladte over hele landet gennem valg af det nedsatte erstatningsråd har tilkendegivet, at de godkender *Erstatningsrådet* som deres eneste repræsentant i alle forhold vedrørende erstatningsspørgsmålet, mener rådet, at det er naturligt og vigtigt, at der træffes en ordning i forbindelse med den planlagte tysk-allierede kommission, sådan at *Erstatningsrådet* bliver rådgiver.

Rådet vil på sin side holde de norske myndigheder underrettet om dets arbejde. Kun på den måde kan kommissionen nå frem til resultater, som alle interesserede parter kan være tjent med.

Man hilser med tilfredshed den resolution, som det danske fangeudvalg og repræsentanter for det norske erstatningsråd vedtog på mødet i København den 6. oktober i år. I denne resolution udtrykkes bl. a. enighed om at opfordre de to landes regeringer til at videreføre arbejdet med at løse erstatningsspørgsmålet på en tilfredsstillende måde. Videre udtaltes enighed om straks at søge samarbejde med de tilsvarende organer i de andre lan-

de, som har sendt enslydende noter til Tyskland vedrørende erstatninger til nazismens udenlandske ofre.

Rådsmødet i Oslo drøftede endvidere muligheden af at foretage en landsomfattende undersøgelse af helbredstilstanden blandt de politiske eks-fanger på baggrund af resultaterne af de undersøgelser af denne art, som er foretaget i udlandet, og desuden i begrænset omfang i Norge.

Man besluttede at anmode socialministeriet om straks at tage dette vigtige spørgsmål op til alvorlig overvejelse.

Alle mødets vedtagelser var enstemmige. Der blev forøvrigt fra mødet sendt telegramhilsener til kong Haakon og til grevinde Estelle Bernadotte.

Norsk målbevidsthed

Under det norske landsrådsmøde angående kravet om tysk bod til tidligere kz-fanger, blev der fortalt mangt og meget, der vidner om den alvor, hvormed nordmændene er gået til arbejdet.

Man gennempløjer hele landet for at fremskaffe individuelle bevisninger til klarlæggelse af hele erstatningsspørgsmålets rækkevidde.

En af kammeraterne vandrede således en dag 20 km hen til en anden kammerat for at få hans underskrift. Han var imidlertid ikke hjemme, hvorfor den første kammerat næste dag påny vandrede de 20 km — og da lykkedes det.

ULDUM HØJSKOLE

BENT JOHANSEN

Isenkram Randers

E. D. CHRISTENSEN

Elektro-installatør Randers

ETON

Farveri-Renseri Randers

STRØMMENS MEJERI

Randers

BYRGE

Torvegade 1 Randers

POUL KASTRUP

Telf. 2827 Randers

C. H. SCHMIDT

Papir en gros Randers

Urmager KR. DAHL

Randers

GARDINEKSPERTEN

Brødregade 9 Randers

»JASON«

Randers

SV. AA. BENDIXEN

Torvegade 1 Randers

Buntmagermester

A. ANDERSSON

Telf. 5136 Randers

T. TYCHSEN

Kolonial, urtekram, delikatesser
Vesterport 2 Randers

GAMBORG

Houmeden 2 Randers

RANDERS FOTO-MAGASIN

FOTOMAX

Hobrovej 2 . Telf. 3835 . Randers

FYLDEPENNE-CENTRALEN

Nørregade 5 . Telefon 80 . Randers

N. K. ELGAARD

Storegade 7 . Telf. 3586 . Randes

JØRGEN HANSEN

Vestergade 17 . Telf. 690 . Randers

POLAR VASK

Randers

FOTO-KINO

Johan Christensen Randers

Kioskejer K. G. JENSEN

Banegården Randers

PYNT DIT HJEM

Malerier en gros og detail

ØLHOLM MØBELFABRIK

N. OMANN & SØN

V. GROSBØL

Uldum

Omänn Jun.s

MØBELFABRIK

Ølholm

**ARBEJDERNES
FÆLLESBAGERI A/S**
Horsens

LUND SKOTØJSFABRIK

I/S

Lund st.

SVEND AAGE BECH

STENDERUP TEGLVÆRK

RAVNSBORG'S RUTEBILER

Juelsminde . Telf. 49

**JUELSMINDE
KURANSTALT A/S**

K. DALBY HANSEN

statsaut. installatør
Barrit . Telefon 44

LUNDEGAARD TEGLVÆRK

STOHLM

A/S BRØDRENE BENDTZEN

(ÅLBORG TRÆLASTHANDEL)

Rechnitzer, Thomsen & Co.s Eftf.

ÅLBORG

H. THORND AHL

ÅLBORG

AALBORG DISKONTOBANK A/S

Margarinefabriken
ALFA
Vejen

INTERNATIONAL TRANSPORT
H. P. Therkelsen
Krusaa . Telex 3313 . Tlf. 7 14 54

Dansk lilleput-stat på svensk grund

Blandt de mange, der var mere eller mindre impliceret i den hårde tid under besættelsen, er det en stor glæde at konstatere, at vi opretholder vort udmærkede og virkeligt velredigerede blad »Pigtraad« som månedligt samlingspunkt omkring alt det *samlende* vedrørende den tristeste tid i danmarkshistorien.

Efter min opfattelse ville det være et alvorligt tomrum, såfremt vi ikke havde netop dette udmærkede organ, som de allerfleste af os ikke kunne tænke os at undvære i tiden, der kommer. — Tanken om modstandsånden fra besættelsestiden er jo så strålende veddygtig i et fribåret folk som vort, at et samlende organ, der behandler afgørende problemer af vigtig rækkevidde, simpelthen er en nødvendighed for alle dem, der ikke allerede har glemt alt det, der hedder kammeratskab, idéfællesskab og glæden over at tilhøre et frit, lykkeligt Danmark.

Modstandsånden fra krigens tid må derfor fortsat holdes ved ilden, såvidt overhovedet muligt. Det er jo netop en glimrende tanke, at alle danske, der føler sig identisk med kampen mod undertrykkerne, kan samle sig om afgørende punkter, vi alle kan være 100 procent enige om, således at vi naturligvis lader alle spørgsmål ligge, som overhovedet ikke interesserer i den forbindelse som f. eks. politiske anskuelser, der er og må være en privatsag i den demokratiske stat som sådan.

Den linje, vort blad følger, er efter min og manges mening den, at vi så at sige allesammen kan være glade over bladets samlende måde at udvirke tingene på i forbindelse med den tid, som de allerfleste af os ikke vil glemme i mange år fremefter. Derfor udbringer jeg et fortsat leve for vort samlende modstandsorgan »Pigtraad«.

Kurt Grün.

Strømmen af flygtninge fra Danmark til Sverige antog i efterårs-månederne 1943 karakter af en invasion, og der stilledes derved vældige krav til de kredse i Sverige — myndigheder og private, svenskere og fast bosiddende danskere — der ønskede at række en hjælpende hånd til flygtningene. Offerviljen og hjælpsomheden voksede imidlertid i samme tempo som flygtningestrømmen, og der var ingen dansk flygtning, som ikke modtog den nødvendige hjælp.

I de sydsvenske byer, hvortil flygtningene i første række søgte, dannedes der private komiteer, som trådte hjælpende til på de områder, hvor de svenske myndigheder ikke var i stand til at hjælpe i fornødent omfang. Efterhånden som flygtningene søgte til andre byer i Sverige, først og fremmest Göteborg og Stockholm, dannedes også her komitéer. En særlig fortjenstfuld og effektiv indsats ydedes i denne forbindelse af foreningen »Norden«, og af forskellige afdelinger af det mosaiske trossamfund i Sverige, af Røde Kors og af organisationen »Rädda Barnen«. — Ved administrationen af denne hjælp kunne man i følge sagens natur ikke gå frem efter de omhyggeligt udarbejdede regler, som senere blev fastsat af det danske gesandtskabs flygtningsskontor. Alt måtte improviseres, men sagerne blev grebet praktisk an, og indenfor de rammer, som økonomien afstak, handlede man ud fra den indstilling, at man hellere ville være lidt for rundhåndet end det modsatte.

Finansieringen af denne hjælp gennemførtes ved indsamlinger og

spontant givne bidrag. Ved starten af en sådan indsamling udtalte den kendte svenske højskolemand, dr. *Rurik Holm*: »Mere levende end nogensinde før føler vi svenskere i dag, hvad det er, der forener Sverige og Danmark. Hvad der overgår et af vore broderfolk, føler vi, som om det overgik os selv. Sverige har i disse år nydt en good-will i Danmark, som af og til har fået os til at rejse det spørgsmål, om vi kunne indfri, hvad danskerne venter sig af os. Netop nu gives der imidlertid en mulighed for os alle sammen til i handling at vise vor samhørighed med danskerne ved at hjælpe flygtningene, som kommer til os.« Tusinder af svenskere handlede ud fra den indstilling, der her kom til orde, og det strømmede ind med midler til at hjælpe flygtningene. I Göteborg var en af danskerne venner, generalkonsul *Julius Hüttner* i stand til på en enkelt formiddag at samle 80.000 kroner sammen til formålet.

★ Flygtningehjælpen et dansk anliggende

Ønsket om en samordning af hjælpen til de danske flygtninge meldte sig på et tidligt tidspunkt, og allerede den 14. september 1943 tog foreningen »Norden« initiativ til at få samlet al hjælpevirksomhed i een enkelt organisation. Der ved ville man blive i stand til at skabe ensartede retningslinier for hjælpen, man ville kunne hindre ydelse af dobbelthjælp, og man ville få mulighed for at modtage refusion på i hvert fald 40 procent fra den svenske stats side. — Den svenske regering erklærede sig villig til at forhøje denne procentsats



**HOTEL
RANDERS**

KNUD RASMUSSEN
Guld-, sølv- og håndsmiede
Telf. 4250 Randers

ARNOLD ANDERSENS EFTF.
v/ tømremester Søren Balle
Telf. 5965 Randers

HOLGER NIELSEN
Brødregade 4 Randers
Telefon 2665

**RANDERS DISKONTO- OG
LAANEBANK**
Aktieselskab

JOHS. HANSEN
Guldsmeden i Houmeden
Telf. 1179 Randers

FREUNSGAARD ANDERSEN
Exam. optiker - Tempusurmager
Telf. 393 Randers

A. LUPLAU DINNESEN
Urmager og optiker
Telf. 5575 Randers

JOHANNES FAARUP's EFTF.
Georg Skou
Telf. 315 Randers

**RANDERS
VÆRKTØJSMAGASIN**
Telefon 1470-1471-1446

HØGH & LAURSEN
Aut. vand- og gasmestre
Blikkenslager

M. SØRENSEN

Telefon 985

Entreprenør

Randers

P. & A. HERRETØJ
Brødregade 20 Randers

KNUD BISGAARD
Storegade 9 Randers

VESTERPORT KONDITORI
Telf. 1936 Randers

IVERSEN'S
Bakelit- og værktøjsindustri
Lodsejervej 44 Randers

F. F.
Piber - Tobak - Vin
Adelgade 1 Telf. 3629

**A/S RANDERS
BENZIN KOMPAGNI**

A. WENNEBERG OG SØN
Glargmestre
Hobrovej 1 . Telf. 657 . Randers

A. O. HANSEN'S EFT.
Randers

OLIVER NISSEN
Land- og byboernes møbel-
magasin
Randers

J. P. HJERSING
Randers

ROULET A/S
Optagningsmaskiner for kartofler,
sukkerroer, gulerødder, blomster-
løg etc. Hem . Telf. 28

RANDERS BOGTRYKKERI
Odinsgade 2 Randers

HEM MASKINFABRIK

S. PEDERSEN

A/S RY MØBLER

RY -- TELEFON 192

RY HØJSKOLE

OUTRUP TØMMERHANDEL
Telefon 26
Einar H. Jensen

**GIVE SOGNS SPARE- OG
LAANEKASSE**

**ØLGOD & OMEGNS
SPARE- OG LAANEKASSE**

H. C. THYREGOD
Ny Mølle
Ølgod

A/S HANS SINDBERGS
Tømmerhandel
Telf. Ølgod 42

helt op til 70, hvis det var nødvendigt for at dække behovet. Det danske gesandtskab i Stockholm tog aktiv del i forhandlingerne om flygtningehjælpens samordning, og man var fra alle sider indstillet på, at det ville være både rimeligt og ønskeligt, og gesandtskabet fik en central placering i det fremtidige hjælpearbejde. Imidlertid viste det sig at være en forudsætning for refusionsydelsen fra den svenske stat, at en svensk komité skulle have ledelsen og ansvaret. Dette skabte visse vanskeligheder, fordi det danske gesandtskab ikke kunne underkaste sig svensk kontrol og svenske direktiver. Disse problemer var på vej til at blive løst, da hele spørgsmålet indtrådte i en ny fase.

Omkring midten af oktober sendte den danske gesandt i Washington, *Henrik Kauffmann*, et telegrafisk tilbud til den danske gesandt i Stockholm, kammerherre *Kruse* om at stille penge til rådighed af de danske statsmidler, han rådede over i USA. Der indledtes nu en telegrafisk korrespondance om dette spørgsmål, men inden der var truffet nogen endelig aftale om denne form for finansiering af flygtningehjælpen, kom det tidligere omtalte tilbud fra den svenske stat om at yde det danske gesandtskab i Stockholm alle nødvendige kreditter til at klare opgaverne i forbindelse med de mange danske flygtninge. Kammerherre *Kruse* modtog dette generøse tilbud, og administrationen af flygtningehjælpen kunne herefter helt henlægges under gesandtskabet. Den 26. oktober udsendtes meddelelse om, at gesandtskabet nu ville oprette en flygtningeadministration under ledelse af professor, dr. jur. *Stephan Hurwitz*.

Betydningen af, at flygtningehjælpen blev et rent dansk anliggende, var selvsagt meget stor, blandt andet fordi forbindelserne mellem flygtninge og værtsfolk derved fik et velgørende præg af ligestilling. De norske flygtninge havde på samme måde deres egen flygtningsadministration, men for dem havde oprettelsen af denne ordning aldrig frembudt noget pro-

blem, fordi de havde deres egen regering i London bag sig. Danskeres situation var i så henseende en anden, men gennem kreditten til kammerherre *Kruse* undgik man lykkeligt en situation, som havde indebåret, at norske flygtninge klarede sig ved ren norsk hjælp, mens danske flygtninge måtte ligge svenkerne til byrde.

De svenske hjælpekomitéers virksomhed ophørte ikke, fordi gesandtskabet oprettede sit eget flygtningekontor. Der var adskillige opgaver, som det blev anset for ønskeligt at tage op, men som vanskeligt kunne løses af en officiel dansk institution. Atter her spillede foreningen »Norden« en fremtrædende rolle, og foreningens indsamling vedblev i al den tid, flygtningene var i Sverige. Da krigen sluttede havde »Norden« disponeret over 750.000 kroner til forskellige formål til fordel for danske flygtninge.

Svenskernes sympati overfor Danmark gav sig iøvrigt udtryk på andre områder end i hjælpen til flygtningene. Som et eksempel kan nævnes en dansk dag, der holdtes i Malmö i slutningen af april 1945. Ved forskellige arrangementer indsamledes her 85.000 kroner til danske frihedskæmperes efterladte. — Mange andre initiativ af denne art blev taget i den tid, der var danske flygtninge i Sverige, og flygtningene deltog altid energisk i arrangementerne.

★ Retningslinier for flygtningehjælpen

Den 28. oktober 1943 åbnedes så det danske flygtningekontor i Stockholm. Det indrettedes i en ældre bygning i »Klara Södra Kyrkogata«. Under den herskende bolignød skulle der noget af et mirakel til for at få fat i en række administrationskontorer, men Stockholms kommune stillede lokaler og inventar til rådighed. Medarbejdere til det nye flygtningekontor skaffedes blandt de danske flygtninge.

De nærmere retningslinier for flygtningeadministrationens arbej-

de blev fastlagt i et memorandum, hvori det blandt andet hed:

»I første linie vil man søge at skaffe alle danske arbejde. Til dem, der på grund af alder og sygdom ikke kan henvises til passende arbejde, vil man principielt yde en understøttelse, der dækker de nødvendigste udgifter. Man anser sig dog ikke for bundet til de danske regler om ydelse af kommunehjælp, idet der ofte må tages hensyn til, at flygtningene står uden enhver reserve, altså på helt bar bund. Man påtænker imidlertid ikke at yde hjælp til opretholdelse af de enkelte flygtninges hidtidige levestandard. For at opnå ensartethed arbejder man på at finde frem til faste satser for understøttelse i lighed med, hvad man allerede har i den norske flygtningshjælp, og i videst muligt omfang yde understøttelse som naturalhjælp (særlig ved anbringelse på hjem og i lejre rundt i landet). For de arbejdsføres vedkommende vil det i almindelighed ikke være nødvendigt at yde understøttelse udover »ventepenge« i den tid, der hengår, inden der kan anvises dem arbejde. Hidtil har der været gode muligheder for at anviser arbejde, i hvert fald ved skovarbejde, men der viser sig nu vanskeligheder, idet den svenske industri — formentlig i forventning om snarlig fred — er begyndt at afskedige arbejdere. — Det tilføjes, at flygtningekontoret er i stadig kontakt med de svenske myndigheder



Mange af forlæggningerne lå i Sveriges smukkeste egne.

Esbjerg Bank

Aktieselskab

AKTIESELSKABET VARDE BANK

ESBJERG AFDELING

LEO KÆRAA'S KLINIK

Exam. tandtekniker
Esbjerg

ESBJERG OG OMEGNS SPAREKASSE

LINDBERG TRANBERG

Esbjerg Telf. 228

Kontant Jørgensen

ESBJERG

Aktieselskabet
H. Blichfeldt
Esbjerg

A/S
NORDISK SOLAR COMPAGNI
Esbjerg afdeling

A/S ESBJERG JERN- OG STAALFORRETNING

GLOBE REKLAME
Kongensgade 102 Esbjerg

A/S FAARUP & SØNDERBY

ESBJERG

THORVALD BORNHØFT
Esbjerg

ERIKSEN & CHRISTENSEN

Aktieselskab
ESBJERG

COLORLUX
P. Skramsgade 9 Esbjerg

CHR. REINHOLDT
Citroen-forhandler
Esbjerg . Telefon 836

C. Breinholt

Havnegade 83

Telefon 57

Esbjerg

CENTRALTRYKKERIET
Esbjerg

J. Anderskou og J. Krogh-Jensen

Civilingeniører
ESBJERG

PEDER J. MØLLER
Telf. Tørring 44

Fa. »Ventisol«

v/ INGVAR MØLBJERG

MARTIN HANSEN
Automobilforretning
Tørring

Stalvinduer og ovenlys til beboelse

Jebjerg st.

Telf. Grinderslev 81

og fagforeninger om arbejdsspørgsmål. De svenske myndigheder understøtter meget kraftigt vore bestræbelser for at skaffe danske flygtninge arbejde».

Der opstilles derefter nærmere retningslinier for de enkelte afdelingers arbejde, og til slut hed det i dette memorandum:

»På given foranledning bemærkes, at man ved personaleansættelser (indenfor flygtningeadministrationen) har været opmærksom på spørgsmålet om en mulig kritik i forbindelse med beskæftigelsen af de forskellige flygtningegrupper. Det kan oplyses, at antallet af beskæftigede af jødisk afstamning udgør ca. 50 procent af det samlede personale. Man anslår, at der blandt de kvalificerede ansøgere til de pågældende stillinger har været ca. 95 procent af jødisk afstamning.« — Det kan i dag ikke undgå at virke lidt ejendommeligt at læse disse linier. Trods uklarhed i formuleringen blotter de den mærkværdige situation, at man ved ansættelsen af personale tog hensyn til andet end ansøgernes saglige kvalifikationer. Man sørgede for at holde en vis »balance« mellem jøder og ikke-jøder, men rent praktisk kunne dette ikke undgå at nærme sig det, man almindeligvis betegner som racemæssig diskriminering. — Nogen anti-semitisme lå selvfølgelig ikke bag, men det lader sig ikke bortforklare, at der blandt de danske flygtninge i Sverige eksisterede en latent trusel om fremvækst af anti-semitistiske stemninger. For at dæmme op for denne trusel indstillede man sig derfor på at undgå at flygtningeadministrationen kom til at beskæftige mere end ca. 50 procent medarbejdere af jødisk afstamning. Denne personalepolitik ville under andre forhold have været angribelig, men under de givne forhold var den sikkert hensigtsmæssig.

Det var som nævnt professor Hurwitz, der var flygtningekontorets første chef, men i november 1944 rejste han til London, og han efterfulgtes da af kontorchef i socialministeriet Sigurd Wechselmann.

Flygtningekontoret udvikledes hurtigt til et omfattende administrationsapparat, og gruppen af danske flygtninge organiseredes i virkeligheden som en dansk lilleputstat på svensk grund. I den civile danske flygtningeadministration beskæftigedes omkring 400 flygtninge. Lidt over halvdelen var beskæftiget i Stockholm.

★ Nyt dansk ord

Flygtningenes ophold i Sverige førte til dannelsen af et nyt dansk ord: forlægning. Det var en for-danskning af det svenske »förläggning«, og der var en del danskere, der var meget misfornøjet med denne orddannelse, men den stod stand mod alle sprogrensernes stormløb. Forlægning brugtes som betegnelse for flygtningelejrene, men uden hensyn til om der var tale om egentlige lejre eller om turisthoteller eller rekreationshjem, hvor der var indkvartering af flygtninge.

I løbet af efterårsmånederne 1943 indrettede svenskerne ialt ca. 45 forlægninger, hvor ialt 3—4000 danske flygtninge blev anbragt midlertidigt. Mange af forlægningerne lå i Sveriges smukkeste egne, således at opholdet blev både en oplevelse af svensk naturskønhed og en kærkommen rekreation efter lange tiders nerveanspændelse og farer. — Der gjaldt den hovedregel, at en flygtning, der kom til Sverige, ikke kunne undgå at blive anbragt på en forlægning, og inden en flygtning kunne få lov til at forlade en forlægning, skulle hans eller hendes lovlige underhold være sikret, enten ved en personlig garanti fra en svensk statsborger eller i form af en tilfredsstillende arbejdsaftale. Det krævedes endvidere, at der skulle være sikret flygtningen bopæl. For flygtninge med gode forbindelser behøvede opholdet i forlægningen kun at blive af et par dages varighed.

Fra første færd var myndighederne i Sverige klar over, at det var nødvendigt at dele flygtningene i forskellige grupper og at indrette forlægningerne derefter. Man sør-



Det gjaldt om at tage nervøse mennesker på rette måde.

gede blandt andet i videst muligt omfang for at anbringe ortodokse jødiske flygtninge på en forlægning, hvor deres særlige krav med hensyn til maden og dens tilberedning kunne imødekommes. Endvidere blev der draget omsorg for at anbringe gamle og syge flygtninge på særlige dertil egnede forlægninger. De uvelkomne flygtninge såsom frikorpsfolk, schalburgfolk og lignende blev skyndsomst skilt ud fra de øvrige flygtninge.

Det danske flygtningekontor havde en særlig »forlægningsafdeling«, som fra nytår 1943—44 overtog administrationen af forlægningerne. Den daglige ledelse lå i hænderne på de lokale forlægningsledere og deres assistenter. Hele det store arbejde med at hjælpe flygtningene til rette under de nye forhold krævede en indsats af en ganske anden karakter end den, der ydes blot ved kontormæssigt arbejde indenfor en fast arbejdstid. Indenfor forlægningernes lille menneskeverden forekom der både fødsler, ægteskaber, ægteskabelige opgør, sygdomstilfælde og dødsfald. Lederne måtte have myndighed og være i besiddelse af diplomatiske evner, og der stilledes store krav til deres menneskelige egenskaber, når det gjaldt om at tage ulykkelige og

AKTIESELSKABET
F. Hestbech & Co.
ÅLBORG

POUL BANG
ÅLBORG

E. KRAGH NIELSEN
Rådgivende civilingeniør
Kong Christiansallé 6
ÅLBORG

H. RIEKEHR & SØN
ÅLBORG

C. ELLERMANN I/S
Vesterbro 102-104
Ålborg . Telf. 8001 (4 linier)

N. P. NIELSEN
Guldsmed og juvelerer
Bispensgade 1
Ålborg

MAGASIN
SKJØET & MOURITSEN
ÅLBORG

BRØDRENE MØLL
Aut. Folkevogns-forhandlere
Hjørring . Telf. 843

V. MORTENSEN
Juvelerer og guldsmed
Bispensgade 22
Ålborg

**GRAM MIKKELSEN'S
BOGTRYKKERI**
Telefon 18 Hjørring

H. KLINGENBERG $\frac{1}{2}$
ÅLBORG

CENTRAL-TRYKKERIET
Bogtrykkeri . Stempelfabrik
Østergade 13 Hjørring

Novejfa
Nordisk Vejmateriale-Fabrik A/S
ÅLBORG

AXEL MØLLER
Urmager og optiker
Østetrgade 23. Telf. 596. Hjørring

LIMFJORDS-VÆRFTET $\frac{A}{S}$
ÅLBORG

N. C. KRAGLUND
Hjørring

AKTIESELSKABET
De forenede Textilfabrikker
I ÅLBORG

Andelsmejeriet
KATHRINELUND
Telefon 51 Hjørring

**RØNBJERG MEJERI
& FLØDE IS**
Sejer Pedersen
Telefon 4

Aage Christensen
Spedition — Befragtnig
ÅLBORG



Lidt over 1000 var periodevis beskæftiget ved skovarbejde.

skyld, men det spillede også ind, at forsørgelsen på forlæggerne gennemgående kostede mere end de understøttelser, flygtningene behøvede for at skaffe sig en tålelig tilværelse under private former. Da forlæggerne kom under dansk administration, var de beboet af 2.440 flygtninge, i løbet af et halvt år kom tallet ned på 1.180 og yderligere et halvt år efter var der kun 800 flygtninge på forlæggerne. Resten af de 18.000 flygtninge levede deres liv under frie former side om side med svenskerne.

★ Beskæftigelsen af flygtningene

Det havde en uhyre betydning, at det i så stor udstrækning var muligt at skaffe arbejde til flygtningene. Hvis alle flygtninge havde skullet leve fuldt ud af understøttelse fra flygtningekontoret, var udgifterne svulmet vældigt op. Det undgik man nu. Men udover sagens økonomiske side var der også den mentale. Det betød meget, at det store flertal af flygtninge i det væsentlige kunne klare for sig. De undgik derved at komme til at føle sig som deklasserede mennesker. I de fleste af de flygtningesamfund, der har været rundt om i Europa i den sidste menneskealder, har nogle af de største menneskelige problemer netop rejst sig, fordi

flygtningene følte sig som anden classes mennesker på grund af, at de ikke havde mulighed for at få arbejde på almindelige vilkår. Den svenske indstilling kom til udtryk i følgende udtalelse, som i efteråret 1943 blev fremsat af en ledende embedsmand i arbejdsmarkedskommissionen: »Vi vil tage os af de danske flygtninges beskæftigelse præcis som var det vore egne.« På baggrund af de regler om udlændinges arbejdstilladelse, som for eksempel Danmark på linie med en række andre europæiske lande havde tillæmpet overfor flygtninge, var de svenske myndigheders indstilling i dette spørgsmål et nyt bevis på, hvor hjerteligt man tog imod flygtningene fra Danmark.

I følge flygtningekontorets statistikker var 49 procent af de danske flygtninge arbejdere. En stor del af dem, nemlig omkring 2000, fandt beskæftigelse indenfor den svenske tekstilindustri. Lidt over 1000 var periodevis beskæftiget ved skovarbejde, men for mange var dette uvante arbejde lovlig hårdt. Også den svenske metalindustri tog imod mange danskere. Stillingen var vanskeligst for kontor- og handelsuddannede flygtninge, blandt andet på grund af sprogvanskelighederne.

Skønt flygtningene fra Danmark kom ud for en gennemgribende millieuforandring, når de blev an-

PEDER P. HEDEGAARD

AKTIESELSKAB
NØRRESUNDBY

Chr. Kjærgaard

Aktieselskab
Nørresundby

NØRRESUNDBY BRØNDANSTALT

A. Bach & Søn

Sparekassen for Hjørring by og omegn

Vendsyssels ældste pengeinstitut

Reserve: 3¼ mill. kr.

H. C. MORTENSEN
Forchammersvej 11 . Københ. V.

DAMPSKIBS-AKTIESELSKABET »MYREN«

Amaliegade 36 . København K.

PETERSEN, MØLLER & HOPPE
Sct. Annæ Plads 18 . København K

AUG. BORGEN, ASSURANCE

Højbro Plads 5 . København K

VILH. PETERSEN & CO.

Tordenskjoldsgade 31

København K.

BRDR. JØRGENSEN
Elektrom. etablisement
Hejrevej 39, NV
ÆGir 2727

JØRGEN A. RASMUSSEN

Amaliegade 33

Telefon C. 1018

København K.

**AMAGER
CENTRALTRYKKERI**
Telefon Amager 3848-6809

Jørgen Scherbeck jun. ^{A/S}

Frederiksholms Kanal 6

København K

**C. REIERMANN'S
PAPFABRIK**
Amagerbrogade 114-116

**EXPORT OFFICE
NOR-GOODS LTD.**

63, STUDIESTÆDE

COPENHAGEN V

DENMARK

VAGN BALSLEV
Langebrogade 17
København K.
Telefon Sundby 7283

^{A/S} Hagerups Forlag

Fiolstræde

København K.

LITO TRYKKERIET
H. C. Andersens Boulevard 4

Helweg Jørgensen

Ingeniør- og handelsfirma

»DET LEVENDE LYS«
Asp Holmblad

Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund

V. Søgade 4

Vinhandel

LORENTZ PETERSEN

CENTRAL 373

ROLAND Andersson betjener Dem i butikken

STÜRUP & PROSCH-JENSEN A/S

Ingeniør- og Entreprenørfirma

Mitchellsgade 23

KØBENHAVN V

NORDISK KULSYREFABRIK A/S

Gl. Køgevej 7
KØBENHAVN-VALBY

KLINKE & FANØE
Rådgivende civilingeniører
M. Ing. F. & F. R. I.
Østerbrogade 19 Central 7528

NORDISK OPTISK KOMPAGNI A/S

Nr. Farimagsgade 3—5

København

P. HERSKIND DIEMAR

Ingeniør, cand. polyt.
Øster Søgade 32
Telf. Palæ 7595

BYGGERIETS MASKINSTATIONER AKTS.

Vester Farimagsgade 31

København V.

Minerva 3870

A/S C. T. WINKEL

Helleruplund Allé 21

Telf. Helrup 7103

Aktieselskabet
**De københavnske Forstæders
Bank**
Glostrup

ÅLBORG NY
VOGNMANDSFORRETNING
ERIK LARSEN
Kjellerupsgade 5
Ålborg . Telf. 115

Bagermester
FROSTHOLM
Algade 20 Ålborg

Aktieselskabet
BAGERMESTRENS
RUGBRØDSFABRIK
Ålborg

A/S
CHRISTIANSEN & NIELSEN
Trælasthan
Ålborg

BAK & UHRENFELDT
Automobil-reservedele
og værktøj en gros
Ålborg

ÅLBORG STANSEVÆRK
Ryesgade 47 Ålborg

A. ABEL $\frac{1}{2}$
ÅLBORG

P. C. Petersen $\frac{1}{2}$
ÅLBORG

V. SØRENSEN
Kjellerupsgade 8 . Ålborg
Telf. 7657-7658

OVE WRIST
Skibsproviantering
Ålborg . Telf. 1347

GARTNERNES SALGSFORENING
ÅLBORG

S. C. SØRENSEN
Jern- og Stålforretning A/S
ÅLBORG

J. D. Jensen & Co.
ÅLBORG

AALBORG AKTIE-BRYGGERIER
»LIMFJORDEN « »URBAN« »SKANDIA«

LANGE & UNMACK $\frac{1}{2}$
Telefon 3103
ÅLBORG

Hans Larsen $\frac{1}{2}$
Jomfru Anegade 14 Ålborg

Aalborg Bys og Omegns Sparekasse

bragt i det svenske arbejdsliv — i fremmede omgivelser og ofte i erhverv, der var uvante for dem — viste flertallet den fornødne tilpasningsevne og arbejdsvillighed. Deres indsats blev derved af stor værdi for Sverige, og der fremsattes i tidens løb mange udtalelser fra officiel svensk side om, at flygtningene havde tilført landet en værdifuld arbejdskraft, som i flere henseender bidrog til at løse forsyningsproblemerne. Den svenske socialminister, Gustav Möller, erklærede således en gang i rigsdagen: »Erklæringerne fra de forskellige myndigheder går enstemmigt i den retning, at flygtningene som regel har vist god arbejdsvillighed og tilpasningsevne efter svenske forhold. De undtagelsestilfælde, som er forekommet, er så sjældne, at de ikke griber forstyrrende ind i helhedsbilledet. De udenlandske flygtningemyndigheder har virksomt bistået svenske myndigheder med at indpasse flygtningene i det svenske samfund. Flygtningenes indpassning i det svenske arbejdsliv er en grundlæggende forudsætning for, at deres ophold her i landet skal kunne ordnes på en tilfredsstillende måde. Det er imidlertid gået godt at løse dette problem, takket været at der har været god vilje hos begge parter.«

To kvindelige danske storstikkere løsladt

Er begge rejst til udlandet

Danmarks to kvindelige storstikkere, den 32-årige Grethe Bartram og den 43-årige Anna Lund Lorentzen, er blevet benådet og har forladt landet. — Grethe Bartram er rejst til Sverige, hvor svenske venner har arrangeret stor velkomstfest for hende. Anna Lund Lorentzen er rejst til Tyskland for at blive glemt.

Grethe Bartram var den første kvinde, som efter krigen blev dødsdømt herhjemme. Det var hende, som i højesteret sagde: — Jeg er ganske ligeglad, om I dømmes mig til døden. Der bliver ikke skudt

kvinder i Danmark! Dødsdommen blev også senere ændret til livsvarigt fængsel. Hun blev dømt for at have angivet et halvt hundrede modstandsfolk.

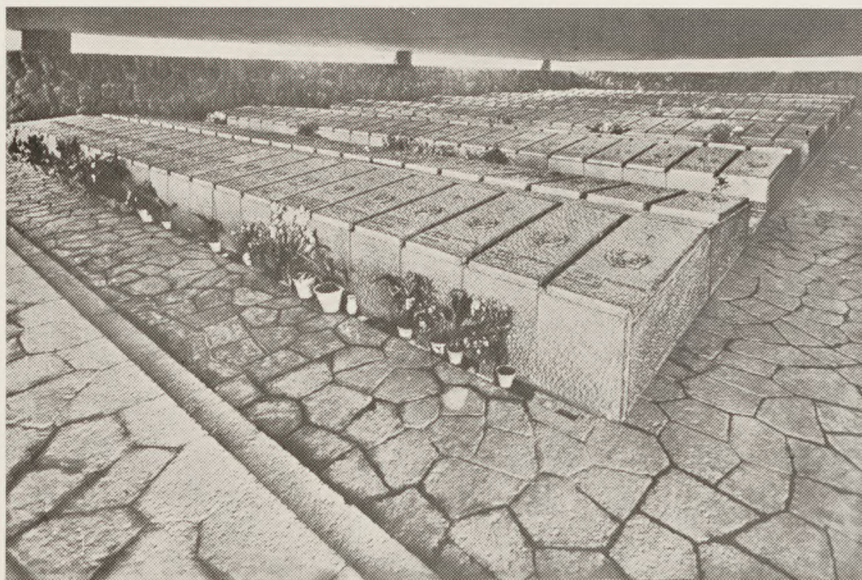
Anna Lund Lorentzen fungerede under besættelsen som næstkommanderende i Lorentzen-banden. I 1948 blev hun i Vestre fængsel viet til bandens chef, Jørgen Lorentzen, som et halvt år senere blev henrettet. Anna Lund Lorentzen blev dødsdømt for stikkeri, men også hendes dom ændredes til livsvarigt fængsel. Da hun blev taget til fange i Asserbo efter kapitulationen,

såredes hun så alvorligt, at den ene arm og halvdelen af den anden måtte amputeres.

Der er grund til at formode, at der vil følge endnu en række løsladelser.

Der er således foretaget en undersøgelse af, i hvilket omfang, der endnu er besættelsestidsforbrydere fængslet i andre lande, som var besat af tyskerne. Den viser, at Danmark er det land, som senest har benådet besættelsestidsfangerne. I Norge er der for tiden 7 fanger tilbage i fængslerne, og af dem vil 3 blive løsladt til nytår.

I stedet for bod vil man kræve skadeserstatning



Deltagerne i den internationale fangeforenings møde i Roma besøgte naturligtvis også Italiens Ryvangen. Her ses en del af gravene.

I dagene 26., 27 og 28. oktober holdt FIR., den internationale fangeorganisation, møde i Rom.

Efter forslag fra den østrigske advokat, dr. jur. Steiner, vedtog de 56 deltagere at slette den formålsparagraf, der i mange kredse anses for at være politisk, nemlig kampen mod tysk oprustning.

Følgende lande var ikke repræsenteret ved kongressens åbning: Rusland, Rumænien, Ungarn, Israel og Grækenland. — Men Italien, Frankrig, Vesttyskland, Belgien, Holland, Luxembourg, Østrig, Tje-

koslovakiet, Polen, Norge og Danmark var repræsenteret.

Fra Danmark mødte arkitekt H. Kornbeck, der havde meddelt forud, at han kom som privatmand og observatør.

Kornbeck redegjorde for det dansk-norske arbejde for at kræve en bod af Tyskland. Fra anden side holdt man på, at ordet bod videre fremover skulle erstattes med ordet »Wiedergutmachen«, der vel kan oversættes ved ordet skadeserstatning (»At gøre det godt igen«).

MERE OM FORSIDEBILLEDET:

Dr. phil. Jørgen Hæstrup har i rigsarkivet afleveret det materiale, han har indsamlet til belysning af modstandsbevægelsens historie. Indsamlingen er faldet i to dele, og den sidste påbegyndtes i 1955. Der er således nu indsamlet 53 arkiver og 133 beretninger, de sidste udarbejdet under hensyntagen til den enkelte beretters specielle viden. — Efter at materialet nu forefindes, fortsætter adjunkt Ole Barfod med den illegale rutefart på Sverige og England under anden verdenskrig, og magister Knud Prange skal beskæftige sig med den danske sømand. Arbejdet med belysningen af modstandsbevægelsens historie fortsættes også på international basis gennem det samarbejde mellem enkeltpersoner og institutioner i Vesteuropa med besættelsestiden som speciale, dr. Hæstrup har taget initiativet til. Billedet, der er taget på rigsarkivet, viser fra venstre:

Dr. Hæstrup, rigsarkivar Åkjær.

Københavns kommunes fond til minde om Danmarks befrielse

Af fondets indtægter vil der den 5. maj 1957 være at uddele nogle legatportioner, som efter ansøgning kan tildeles personer under 25 år med egentligt hjemsted i Københavns kommune, samt institutioner, organisationer m. v., der udfører arbejde til gavn for børn og unge fra Københavns kommune.

Legatportioner til personer vil fortrinsvis blive givet til uddannelsesmæssige formål. Institutioner kan ikke i almindelighed forvente at få tilskud til dækning af driftsudgifter.

Ansøgningskemaer til legatet kan afhentes i rådhusets oplysningskontor hverdage kl. 10—15 (lørdag kl. 9—12) og skal være indsendt til overborgmesterens sekretariat senest den 15. december 1956.

Vigtige afsnit af modstandsbevægelsens historie sikret for fremtiden

Den 47-årige Odense-lektor Jørgen Hæstrup ligger ikke på den lade side. Foruden at undervise på Sct. Knuds gymnasium har han fået tid til historiske og litterære sysler. Det er kun to år siden, Hæstrup udsendte den afhandling om besættelsestiden, der skaffede ham dokortitlen, og nu har han afsluttet indsamlingen af et interessant materiale til belysning af besættelsestidens historie. I alt er der indsamlet 53 arkiver og 133 beretninger. På grundlag af de to indsamlinger er det muligt at sige, at vi nu kender alt væsentligt om den danske modstandsbevægelse. Samlingerne danner omridsene af en stor opgave, som det tilkommer fremtidens historieskrivere at fælde den endelige dom over. Intet mindre end et hul i Danmarkshistorien har Odenselektoren hermed været med til at fylde ud.

Indsamlingen af materialet er langt væsentligere end min personlige skribentvirksomhed, siger Hæstrup beskedent. Materialets tilstedeværelse muliggør også ud i fremtiden en historisk bearbejdning og vurdering af denne periode i vor historie. Modstandsbevægelsen frigjorde kræfter i vort folk, vi ikke kendte. Besættelsestiden efterlod som erfaring og advarsel, at disse vældige kræfter under visse omstændigheder kan frigøres, og frigjort kan intet standse dem.

Man tager næppe fejl, om den næste store opgave, der venter Odenselektoren, bliver en skildring af pressen under besættelsen. Dansk Journalistforening fylder 60 år i 1960 og har besluttet at markere dagen ved udsendelsen af et stort værk om dette interessante emne. Der er næppe nogen, der bedre end Hæstrup kan løse denne opgave tilfredsstillende.

Ungarns frihedskamp

Kammerater! Støt indsamlingen på en eller anden måde. Husk på, tidligere fangekammerater: Vi har selv prøvet, hvad det vil sige at lide nød og at sulte i kz-lejrene. Send et beløb — om aldrig så lille — til: Røde Kors, postgiro nr. 154, men — gør det med det samme!

— Jeg har selv sendt et lille beløb i erkendelse af, at mange bæke små gør en stor å. Danmark har før hjulpet Ungarn, og som tak for den hjælp, der dengang blev ydet, er der på den polytekniske læreanstalts facade i Budapest indsat en marmorplade, der bærer indskriften:

»Det er i nøden, man skal kende sine sande venner« — og intet er så sandt som disse ord. I vil selv få glæde af at have hjulpet, og I gør samtidig Danmark ære derved.

Willads Jensen,
Århus.